

roślin przewodnich i architektonicznych. Mają wyrazisty pokrój, okazałe kwiaty lub kwiatostany o intensywnych, rzucających się w oczy barwach (juki, trytomy, floksy, liliowce, ostróżki, dziewanny, piwonie i parzydła). Najlepiej je sadzić pojedynczo lub w małych grupach, często rytmicznych, powtarzających się, mogą też być efektownym tłem lub parawanem dzielącym ogród na mniejsze części. Byliny średnio wysokie tworzące gęste kępy, np. przywrotniki, kocimiętki, dzielza-

ny, nachełki, rudbekie, dzwonki, przymiotna, liliowce i szalwie, doskonale spełniają funkcję ogrodowych wypełniaczy.

Mało wymagające krwawniki, chabry, dzwonek brzoskwiniolistny i wiele innych możemy wykorzystać do założenia efektownej łąki kwietnej, a lubiące wilgotne podłoża tawułka, języczki, krwawnice i pełniki – do sadzenia nad brzegami zbiorników wodnych. Południowe ściany budynków to idealne miejsca dla ciepłolubnej trytomy czy lawendy.

Byliny ścielące się po podłożu lub tworzące niskie, zwarte kępy idealnie pasują do ogrodów skalnych i na murki kwiatowe (rozchodniki, rojniki, skalnice, goździki, macierzanki). Wiele gatunków bylin jest nieocenionych przy zadarnianiu podłoża (rogownica kutnerowa, barwinek, pragnia syberyjska, tojeść rozestana, karmnik ościsty, jasnota plamista, gajowiec żółty, dąbrówka rozłogowa, fiołek wonny).

Ścielące się po podłożu skalnice Arends ożywiają monotonne tło utworzone z iglaków.

Jak dobrać rośliny do ogrodu kwiatowego

Przy wyborze gatunków powinniśmy brać pod uwagę szybkość ich rozrastania się, charakter wzrostu, terminy kwitnienia oraz kolorystykę kwiatów.

Przed wszystkim wybieramy rośliny:

- dobrze radzące sobie w konkretnych warunkach klimatyczno-glebowych, zwłaszcza gatunki zimotrwałe,
- łatwe w uprawie, czyli wymagające jak najmniejszej liczby zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych,
- odporne na szkodniki i choroby, szybko rozrastające się, dające w krótkim czasie zaplanowany efekt,
- jak najdłużej zachowujące ładny wygląd,
- łatwe w rozmnażaniu,
- długowieczne i długo kwitnące.

Do obsadzania rabat kwiatowych należy wybierać gatunki kwitnące w różnym czasie, ale o podobnych wymaganiach glebowych i świetlnych

Sadząc rośliny w kompozycjach, pamiętamy, aby:

- rośliny wyższe nie zasłaniały niższych,
- grupować rośliny o podobnych wymaganiach świetlnych i glebowych,
- nie sadzić obok siebie gatunków ekspansywnych i słabo rosnących,
- dobierać rośliny kwitnące w różnych porach, wówczas kompozycje będą efektowne przez cały sezon,
- rośliny zanikające po kwitnieniu (cebulowe, omiegi, orliki, petniki, serduszki) sadzić w sąsiedztwie roślin, które zamaskują powstałe puste miejsca,
- sadzić po kilka lub kilkanaście sztuk, tworząc barwne plamy.

Efektowna rabata utworzona z wrzośców, żagwinów, gęsiówki i ułudki wiosennej (po lewej). Czerwone niecierpki ożywiają kompozycję z tawu i jodły.

Dobierając rośliny, powinniśmy znać:

- zasady uprawy,
- pokrój i charakterystykę wzrostu roślin,
- rozmiary, jakie osiągną dorosłe egzemplarze,
- wymagania w stosunku do światła, gleby i stanowiska,
- wytrzymałość na niską temperaturę, suszę i upały,
- dekoracyjność w ciągu sezonu, czyli termin kwitnienia oraz zmiany w kolorystyce liści,
- długowieczność.

Kwiaty w różnych porach roku

Ponieważ żyjemy w strefie zmienności pór roku, staramy się tak dobrać rośliny do naszego ogrodu, by każda pora rozkwitała innymi kwiatami.

Wiosna

Uważana jest za najpiękniejszą porę roku. Kojarzona przede wszystkim ze zwiastującymi tę porę roślinami cebulowymi: białymi przebiśniegami i śnieżycami, niebieskimi cebulicami, śnieżnikami, puszkinami i szafirkami, białymi i żółtymi narcyzami oraz różnokolorowymi tulipanami i krokusami wiosennymi, zwanymi też szafranami. Są one zarówno symbolem budzącej się do życia przyrody, jak i zapowiedzią nadejścia od dawna oczekiwanej wiosny. Gdy wiosenne słońce coraz mocniej przygrzewa, ogrody zaczynają tętnić życiem.

- Intensywnie pachną niektóre tulipany, narcyzy, hiacenty, fiołki, lak pachnący oraz krzewy: kalina pachnąca, lilaki i jaśminowce.
- Kwitną gatunki dwuletnie: kolorowe bratki i stokrotki, pomarańczowe laki i niebieskie niezapominajki.
- Rośliny cebulowe pojawiają się nie tylko na rabatach

Jaskrawe rośliny cebulowe (np. tulipany) są podstawą wiosennych kompozycji rabatowych.

Różnokolorowe odmiany bratka ogrodowego możemy wykorzystać do wypełniania pustych miejsc na rabatach bądź do ukwiecania pojemników.

oraz pod krzewami i drzewami, ale także na trawniku i w sąsiedztwie zbiorników wodnych (przebiśniegi, śnieżyce wiosenne, niektóre pierwiosnki, narcyzy, szachownica kostkowana).

- Wiosenne kompozycje na rabatach tworzą kwitnące w tym czasie byliny: pierwiosnki (wyniosły, pruhonicki i ząbkowany), serduszki (okazała i wspaniała), wilczomlecz złocisty, bergenia sercowata, omieg wschodni, kuklik szkarłatny, sasanka pospolita i miłek wiosenny.
- U stóp drzew i krzewów rozpościerają się kwietne kobierce. Niebieskie z przylaszczki pospolitej, fiołka wonnego, utu-

ki wiosennej, żółte z pragni syberyjskiej i gajowca żółtego, a śnieżnobiałe, intensywnie pachnące – z konwalii majowej. Regularne, fioletowopurpurowe kępy tworzy groszek wiosenny, fioletoworóżowe – miodunka pstra, niebieskie – brunnera wielkolistna, a białe – tiarella sercolistna.

- Ogrody skalne, skarpy, murki i ogrodowe ścieżki zdobią czosnki (karatawski, południowy i kazachstański), kosańce cebulowe – żółty Danforda i fioletowoniebieski żytkowany – oraz wcześniej kwitnące tulipany botaniczne, zwłaszcza z grupy Fostera i Kaufmanna – niskie, wysokości 20-25 cm, z białymi, kremowymi, żółty-

mi lub czerwonymi kwiatami w kształcie szerokich dzwonek. Nie sposób wyobrazić sobie tych miejsc bez podstawowych bylin skalnych. Najważniejsze i najpiękniejsze to: żagwin ogrodowy, gęsiówka kaukaska, smagliczka górską i skalną, ubiorek wiecznie zielony oraz płomyki – szydlasty i kanadyjski.

- W ogrodzie wrzosowym od lutego do maja kwitną obsypane różowymi, białymi i purpurowymi kwiatami wrzośce – krwisty i darlejski. Bardziej tolerancyjne w stosunku do odczynu gleby w porównaniu z wrzosami i innymi gatunkami wrzośców.
- Wiosna to także kwitnące krzewy ozdobne, które mogą być wspaniałym tłem dla bylin i roślin cebulowych. Trudno sobie wyobrazić ogrody bez obsypanych kwiatami migdałków, szczodrzeńców, złotlinów, pigwowców, forsycji, magnolii, a także wspaniałe pachnących jaśminowców, lilaków i kaliny koreańskiej. Kolorowo kwitnące parasole tworzą ozdobne jabłonie i wiśnie.
- Na przełomie maja i czerwca powoli przekwitają wiosenne rośliny, a zaczynają kwitnąć kosańce bródkowe, piwonie, łąbiny i orliki. Gdy mija noc świętojańska, zaczyna się lato.

Lato

Gra barw i odcieni. Silnie kontrastujące ze sobą wiesiołki i róże podkreślają intensywność kompozycji.

- To pora kwitnienia bylin i roślin jednorocznych. Nie ma już śladu po wczesnowiosennych kwiatach. Pod koniec czerwca wykopujemy cebule tulipanów, kończą kwitnienie rośliny dwuletnie. Przekwitła też większość krzewów. Przyszedł czas na róże i powojniki. Kwitną w tym czasie niektóre rośliny cebulowe: czosnki ozdobne, lilie, błonczatki, krokosmie i tygrysówki, jednak na pierwszy plan wysuwają się byliny i rośliny sezonowe.
- Nad wodą możemy podziwiać niebieskie, żółte i fioletowe kwiaty kosaćca syberyjskiego, pachnące, kremowe

wiązówki błotnej i złocisto-żółte tojeści kropkowanej. Odbijają się w lustrze wody żółtopomarańczowe kwiaty języczek: Przewalskiego i pomarańczowej. Z charakterem roślinności nadbrzeżnej doskonale harmonizuje krwawnica pospolita o kwiatach purpurowoczerwonych. Przyciągają wzrok pływające po lustrze wody grzybienie (lilie wodne) w różnych odcieniach żółci, pomarańczu, różu i czerwieni, a także białe.

- Na początku lata lejkowate kwiaty rozwijają liliowce. Wśród bogactwa odmian znajdziemy kwiaty różnej wielko-

ści i w różnych odcieniach żółci, złota, pomarańczu, miedzi, purpury i fioletu, a także dwukolorowe i białe.

- Kwitną posadzone w miejscach słonecznych i suchych różne odmiany krwawnika pospolitego wybarwione na różowo, żółto, pomarańczowo, czerwono i morelowo. Efektowne żółte talerzyki tworzy krwawnik wiązówkowaty, a białe półpełne i pełne kwiaty rozwija krwawnik kichawiec.
- W czerwcu śnieżnobiałe kwiaty z żółtym środkiem rozwija złocień właściwy, popularnie zwany margerytką. Rozsiewa się sam w różnych miejscach

ogrodu, a przycięty po pierwszym kwitnieniu ponownie rozwija kwiaty w sierpniu.

- Wczesnym latem zakwitają różnokolorowe łubiny, przymiotno ogrodowe z pędami kwiatostanowymi zakończonymi różowymi, liliowymi lub niebieskimi kwiatami oraz firletka chalcedońska o jaskrawoczerwonych kwiatach zebranych w baldachy.
- Urozmaiceniem letnich ogrodów są różne gatunki dzwonków – wysokie i niskie o kwiatkach w różnych odcieniach koloru niebieskiego i fioleto oraz białe. Kwitnie rodzimy wysoki (50-80 cm) dzwonek brzoskwiolistny, pochodzący z gór niski, 15-20-centymetrowy dzwonek karpacki

oraz ścielący się po podłożu, obsypany gwiazdkowatymi kwiatami dzwonek dalmaatyński. Niebieskie dzwonki ciekawie wyglądają w połączeniu z kwitnącymi w tym czasie na żółto wiesiołkiem missouryjskim oraz nacytkami – wielkokwiatowym i okółkowym.

- Niewątpliwą ozdobą letnich rabat są różne odmiany popularnej ostróżki ogrodowej. Mają kwiaty z charakterystyczną ostrogą, zebrane w długie, groniaste kwiatostany – białe oraz wybarwione na różne odcienie barwy niebieskiej, liliowej i różowej.
- Od lipca do jesieni słoneczne miejsca ogrodów rozświetlają złociste, trwałe rudbekie: błyskotliwa, naga i lśniąca. Na-

leżą do najpiękniejszych bylin pełni lata. Wspaniale się prezentują zwłaszcza w ogrodach w stylu angielskim, rustykalnym i naturalistycznym w towarzystwie różnych gatunków szalwii (lekarskiej, muskatołowej i omszonej) o kwiatkach w różnych odcieniach fioleto, błękitu i różu.

- W pełni lata naturalnym pięknem urzekają bodziszki. Tworzą gęste kępy lub ścielają się po podłożu dekoracyjne zarówno z czerwieniejących jesienią liści, jak i różowych, niebieskich, fioletowych i czerwonych kwiatów. Nadają się do wypełniania luk między wyższymi bylinami na rabatach, a także do zadarniania dużych przestrzeni w miejscach słonecznych oraz pod drzewami i krzewami.
- Kwitnie w tym czasie wiele gatunków okrywowych bylin. Gęste poduchy tworzą goździki (siny, kropkowany i pierzasty) z kwiatami w odcieniach czerwieni, różu albo białymi o gładkich lub postrzępionych płatkach. Kwiaty goździka pierzastego i siniego wydzielają intensywny korzenny zapach. Przez całe lato kwitną aromatyczne macierzanki o kwiatkach w odcieniach fioleto, różu i czerwieni.
- Ogrody skalne, murki kwiatowe oraz słoneczne skarpy i rabaty

Latem róże ukazują całe swoje bogactwo kolorystyczne.

Przykład
umiejętnego wy-
korzystania cech
plastycznych
roślin: wielkości,
barwy i pokroju.

wyglądają latem kolorowo dzięki kwitnącym od czerwca do października rojnikom i rozchodnikom. Posadzone w miejscach suchych i słonecznych rozwijają kwiaty w różnych odcieniach różu (rojniki) oraz żółte, białe, różowe i czerwone (rozchodniki).

- W pełni lata kwitnie jeżówka purpurowa, dekoracyjna bylina rabatowa wykorzystywana w ziołolecznictwie, znana pod łacińską nazwą *echinacea*. Rozwija duże koszyczki kwiatowe z brązową kolczastą główką i okalającymi ją różowopurpurowymi kwiatami języczkowymi.
- Wyraźnym architektonicznym akcentem letnich rabat jest liatry kłosowa, bylina ozdobna z trawiastych liści i fioletowopurpurowych koszyczków

kwiatowych tworzących na końcach wysmukłych pędów efektowne maczugowate kwiatostany.

- Na rabatach bylinowych doskonale się sprawdzają floksy wiechowate sadzone niegdyś niemal w każdym ogrodzie wiejskim. Tworzą gęste, wysokie i proste kępy zakończone półkulistymi baldachami białych, różowych, fioletowych, czerwonych lub dwukolorowych kwiatów.
- Byliną późnego lata jest dzielzan jesienny ożywiający ogrody płomiennymi barwami miododajnych kwiatów w różnych kombinacjach brązu, żółci, miedzi i czerwieni.
- Kwitnące letnie ogrody to także bajecznie kolorowe rośliny jednoroczne. Obsadzamy nimi różnego rodzaju pojem-

niki oraz wolne miejsca na rabatach. Niektóre kwitną bez przerwy przez kilka miesięcy (od czerwca do października), np.: aksamitki, cynie, dalie, kosmosy, lobelie, lwie paszcze, nacytki, nagietki, dziwaczki, niecierpki, rudbekie, smagliczki, szatwie, szarłat, ślázówki, heliotropy, nasturcje, żeniszki meksykańskie.

- Letnie ogrody kwiatowe możemy zaaranżować także w pojemnikach. Obok kwitnących nieprzerwanie przez całe lato typowych roślin jednorocznych wspaniałe kompozycje utworzymy z roślin wieloletnich uprawianych w naszych warunkach jako sezonowe: fuksji, pelargonii, petunii, uczepu różgowatego, werbeny, lantany, argyranthemy krzewiastej i wielu innych.

Jesień

Jesienią kwitnie już znacznie mniej roślin niż wiosną i latem. Na kolorystykę jesiennego ogrodu wpływają przede wszystkim przebarwiające się liście oraz dojrzewające owoce. Wyjątkowo efektownie wyglądają oblepione kolorowymi owocami ogniki, irgi, berberysy, ostrokrzewy, śnieguliczki, ligustry, kaliny, mahonie, jabłonie ozdobne i dzikie róże. W porównaniu z innymi porami roku jesienne barwy są nieco przygaszone, jednak doskonale współgrają z już mniej intensywnym nasłonecznieniem. Wśród jesiennych barw dominują ciepłe odcienie szkarłatu, pomarańcza, żółci i brązu. Przenikają się nawzajem, tworząc jednolitą, idealną całość. Pierwszoplanową rolę w jesiennych ogrodach odgrywiają drzewa i krzewy liściaste zrzucające liście na zimę. W czasie je-

siennych ciepłych i słonecznych dni oraz zimnych nocy soczysta zieleń liści ustępuje miejsca czerwonym antocyjanom oraz żółtym karotenom i ksantofilom. Niepowtarzalne piękno tej pory roku ukazują przebarwiające się klony, kaliny, berberysy, dzikie róże, oczary, winobluszcze i wiele innych. Jednak kolory w jesiennym ogrodzie to także kwiaty. Niektóre cenne gatunki rozwijają je w sierpniu i wrześniu, a nawet jeszcze później.

- W krajobraz jesiennego ogrodu na stałe wpisały się wysokie i karłowe astry bylinowe z koszyczkami kwiatowymi w pastelowych barwach – odcieniach różu, fioletu, pomarańcza, czerwieni i błękitu.
- Żłociste barwy przynoszą obficie kwitnące do późnej je-

sieni rudbekie, słoneczniczki, nawłocie, a także dzielżany jesiennie.

- Różowe barwy do jesiennych ogrodów wprowadza także rozchodnik okazały. Tworzy gęste, półkoliste kępy ze sztywnych pędów zakończonych dużymi, baldachowymi kwiatostanami. U gatunku różowymi, u odmian także purpurowymi lub białymi. Róż to także kwitnąca od czerwca do jesieni odętka wirginijska, której różowe, a u odmian także białe kwiaty zebrane w kłosy wyglądają jak rozdęte dzbanuszki. Późną jesienią kwitnie zawilec japoński, wysoka bylina z jasnoróżowymi kwiatami zebranymi w wielokwiatowe baldachy.
- Nieodłącznym elementem jesiennego pejzażu są złocienie,

Jesienny nastrój wprowadzają do ogrodu astry bylinowe (po prawej) oraz przekwitające stopniowo dalej.

kwitnące od połowy sierpnia do późnej jesieni. Ozdabiają szare, jesienne rabaty różnej wielkości pojedynczymi lub pełnymi koszyczkami kwiatowymi w przebogatej kolorystyce – złocistobrązowe ('Altgold'), lilaróżowe ('Anastasia', 'Schweizerland'), różowe ('Hebe', 'Clara Curtis'), żółtopomarańczowe ('Copycat'), cytrynowożółte ('Primrose Button', 'Citrus') lub białe ('Schneewolke', 'Edelweiss').

- Rośliną symbolizującą jesień jest wrzos pospolity. Liczne odmiany tego gatunku różnią się wysokością, pokrojem, barwą kwiatów i liści oraz stopniem wypełnienia dzwoneczkowatych kwiatów. Jedne pojedyncze, inne pełne, w różnych tonacjach i odcie-

niach różu, czerwieni, fioletu, a także białe. U wrzosów pączkowych płatki nie rozchylają się i pozostają przez cały czas w stadium pączka, dzięki czemu swą dekoracyjność zachowują do mrozów. Oryginalnie wyglądają jesienią odmiany o liściach przebarwiających się na różne odcienie brązu, czerwieni, pomarańcza, żółci i miedzi. Sadzimy je w grupach po kilka lub kilkanaście sztuk.

- Jesienne rabaty, wrzosowiska oraz grupy krzewów ożywi zimowi jesienny, którego lilioworóżowe (u odmian białe i różowe) kielichowate kwiaty osadzone na długiej, wąskiej rurce wyrastają prosto z ziemi.
- Późną jesienią kwitną jeszcze rośliny sezonowe: szalwie,

aksamitki, ślázówki, żeniszki, kosmosy, lwie paszcze, aster chiński, begonie, cynie, werbeny, pelargonie, malwy, dalie i nagietki. W dobrej formie są jeszcze niektóre pnącza jednoroczne: nasturcja większa, kobeja pnąca i powój trójbarwny.

- Kwitną także niektóre krzewy – budleja Davida, której fioletowe, białe, różowe lub purpurowe kwiaty swym intensywnym zapachem przywabiają setki motyli. Na żółto kwitnie pięciornik krzewiasty oraz powojniki – tangucki i wschodni. Delikatnymi białymi kwiatami obsypany jest rdest Auberta, a różem, bielą, żółcią i czerwienią kwiatów dekorują jesienne ogrody późno kwitnące róże pnące i okrywowe.

Zima

Zima jest uboga w kolory. Rolę przewodnią odgrywają w tym okresie rośliny zimozielone – krzewy liściaste i iglaki, mniej widoczne w pozostałych porach roku, gdy królują kwiaty. Jednak nie wszystkie kwitnące rośliny pogrzażyły się zimą we śnie.

Choć pada śnieg i wciąż jeszcze mroźne wiatry, na przedwiośniu zakwita ciemiernik biały. Rozwija białe kwiaty okryte różowym

Ciemiernik biały – zimowa ozdoba rabaty.

rumieńcem, a odmiany także w odcieniach barwy różowej, purpurowej, ciemnobordowej. Na przełomie zimy i wiosny

zakwitają wrzosiec krwisty i darlejski oraz leszczyna, a w ciepłych rejonach kraju jaśmin nagokwiatowy.

Planujemy rabaty kwiatowe

Przed rozpoczęciem sadzenia warto sporządzić szkic poszczególnych rabat, określając ich wielkość, kształt oraz rozmieszczenie zaplanowanych do sadzenia gatunków i odmian.

Lokalizację i wielkość roślin przewodnich sadzonych pojedynczo lub w małych grupach wyznaczamy za pomocą okręgów różnej średnicy. Te same gatunki i odmiany łączymy na szkicu prostymi liniami biegnącymi przez środki okręgów. Rośliny wypełniające kompozycje rabatowe (byliny, rośliny cebulowe i jednoroczne) obrysowu-

jemy konturowo, zakreskowując lub kropkując dany obszar. Taką grupę roślin najlepiej opisać, podając nazwę i liczbę egzemplarzy. Warto też oznaczyć barwy kwiatów, wtedy od razu będziemy mogli ocenić zaplanowany zestaw pod względem kolorystycznym. Następnie możemy się pokusić o naszkicowanie wyglądu z boku zaplanowanej

rabaty. Możemy zrobić kilka wariantów nasadzeń i na podstawie szkiców wybrać najlepszy. Nie zapominajmy, że przed sadzeniem roślin powinniśmy wykonać wszelkie prace budowlane: drogi, ścieżki, alejki, schody, murki, zbiorniki wodne czy rabaty skalne.

Kolorowa rabata kwiatowa rozbija zieloną płaszczyznę trawnika oraz jednolite tło z drzew i krzewów.

Przykład rabaty słonecznej usytuowanej przy południowej ścianie budynku

1. Macierzanka wczesna (*Thymus praecox* 'Coccineus') – 18 szt.
2. Bodiszek wielkopłatkowy (*Geranium platypetalum*) – 12 szt.
3. Ostróżka ogrodowa (*Delphinium cultorum* 'Guinevere') – 3 szt.

4. Przetacznik kłosowy (*Veronica spicata* subsp. *incana*) – 3 szt.
5. Naparstnica purpurowa (*Digitalis purpurea*) – 3 szt.
6. Łubin ogrodowy (*Lupinus polyphyllus*) – 5 szt.
7. Jeżówka purpurowa

(*Echinacea purpurea*) – 5 szt.

8. Przywrotnik ostroklapowy (*Alchemilla mollis*) – 9 szt.
9. Szałwia omszona (*Salvia nemorosa*) – 7 szt.
10. Dzwonek karpacki (*Campanula carpatica*) – 5 szt.
11. Wilczomlec pstry (*Euphorbia polychroma*) – 1 szt.

